

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי ט"ז חשוון תשע"ט | דף היומי בבלי: מנחות עו.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן ש"ל עד סעיף ד'.
מוסר: שפת תמים פרק ג' מ"ולמדנו מזה" עד "וכן מצינו בעולת העוף".
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק כ"ד 'וכבר מצאנו שהמלאכים' עד פרק כ"ו.

הדף היומי בהלכה

האם אשה הקרובה ללידה צריכה להתאכסן בשבת בסמוך לבית החולים?

שאם הדבר אינו כרוך במאמץ רב, יש להתאכסן בשבתות של החודש התשיעי בסמוך לבית החולים. אולם, יולדת המעדיפה בית חולים מסוים הרחוק יותר מבתי חולים אחרים, בְּשָׁל הכשרות המהודרת שבו - עליה להתאכסן בסמוך אליו, כיון שסיבה זו אינה מצדיקה את הארכת הדרך בשבת.

[שו"ע של, א ר"ג, משנ"ב א ויה, (וראה שם, ט); ביאורים ומוספים דרשו, 1 ו-7; וראה ארחות שבת כ, פח]

אשה הנוטה ללדת, מוגדרת - משֶׁלֵב מסוים של תחילת הלידה - כחולה 'שיש בו סכנה', ומותר לחלל את השבת עבורה אף במלאכה דאורייתא, אלא שלכתחילה יש לעשות את המלאכות בשינוי, כשהשינוי אינו גורם לעיכוב, או כשהצורך במלאכה אינו דחוף, כך שהעיכוב אינו משמעותי.

ויש מהראשונים שכתב שמעוברת בחודש התשיעי, תכין מערב שבת את מה שניתן להכין עבור הלידה, כדי למעט ככל האפשר בחילול השבת. ויש אומרים

הדף היומי בהלכה

האם בכל מצב מותר להצטרף ליולדת לנסיעה בשבת?

לבית החולים, גם כאשר הדבר כרוך באיסור; ואף רצוי לעשות כן, מפני שיש בכך ישוב הדעת ליולדת. ואם היולדת אומרת שאינה זקוקה לליווי - נחלקו הפוסקים אם מותר ללוותה. ובנוגע ל'תומכת לידה', המסייעת ליולדת בעת הלידה - יש שכתבו שבכל מקרה יש לדון לגופו, ולכן יש לשאול שאלת חכם עבור כל יולדת הרוצה בכך.

[שו"ע של, א, ומשנ"ב ג-ד; וראה ביה"ל ד"ה ומדליקין; ביאורים ומוספים דרשו, 4]

כאמור, יולדת מוגדרת - משֶׁלֵב מסוים - כחולה 'שיש בו סכנה'. והורו חכמינו ז"ל שאם הלידה מתרחשת בליה, והמקום חשוך, יש להדליק בו אור; משום שאם לא כן אין דעתה של היולדת מיושבת, כיון שהיא פוחדת שמא מחמת החושך לא יוכלו לעשות את הנדרש עבורה כראוי, ופחד זה עלול להביאה למצב של סכנה.

וכן מותר לבעלה של היולדת, או מלווה אחר, להצטרף אליה לנסיעה בשבת

הדף היומי בהלכה

אילו חפצים מותר להוציא חוץ לתחום בעת יציאה לצורך פיקוח נפש?

והיוצא אל מחוץ לתחום לצורך 'פיקוח נפש' - יש שכתב שאינו צריך להסיר מעליו את הבגדים שאינם הכרחיים לו, כיון שההיתר לצאת מחוץ לתחום שחל עליו, חל גם על חפציו; וכשאין איסור 'הוצאה' בדבר, רשאי גם לישא בידיו חפצים שלו. יש שהסתפק בדבר. ויש אומרים שאסור להוציא אף חפצים שלו, כל שאינם נדרשים לצורך פיקוח נפש.

[משנ"ב של, ב ו-ט; ביאורים ומוספים דרשו, 2]

חכמינו ז"ל אסרו על האדם להתרחק בשבת יותר מאלפים אמה (1,152-912 מטר, לשיטות השונות) מהמקום בו שהה ב'בין השמשות' שבכניסת השבת, ואיסור זה נקרא 'תחומין'. ויש אומרים שהתרחקות של שנים עשר 'מיל' (-10.94 13.82 ק"מ), אסורה מדאורייתא.

איסור תחומין חל אף על חפצי האדם, דהיינו, שאסור להרחיקם בשבת יותר מאלפים אמה מהמקום בו שהו בעליהם ב'בין השמשות' שבכניסת השבת.

"לך עכשיו מיד אל הרב שך" -

אמר רבי דוד פרנקל לרבי בן ציון פלמן - "וספר לו את כל הענין, אולי הוא יוכל לעזור". ואכן במקום ללכת לכולל פנה הגרב"צ לבית הרב שך וסיפר לפניו את כל המעשה, כשהוא מסיים ואומר: "חייבים להציל את הבחור!"

מה עמד מאחורי הנסיעה המסתורית לתל אביב? | ליום פטירת מרן הגראמ"מ שך זצ"ל, ט"ז בחשוון תשס"ב

ביום ראשון בבוקר יצא כדרכו מביתו בשעה הקבועה ללמוד בכולל פוניבז', בדרך הוא פוגש את הגאון רבי דוד פרנקל זצ"ל מתלמידי מרנן החזו"א והגרי"ז מבריסק, שהיה בידידות גדולה עמו. כבר ממרחק הבחין ר' דוד פרנקל כי פני ידיו עצובות ומדוכדכות, מיד התקרב אליו בתמיהה: "מה קרה, מדוע פניכם רעים היום?". רבנו מקיים את המקרא "דאגה בלב איש ישיחנה" ומשיח את דאגתו בפניו. ר' דוד פרנקל קובע בנחרצות ואומר: "לך עכשיו מיד אל הרב שך, תספר לו את כל הענין, אולי הוא יוכל לעזור בזה". וכדבריו אכן עשה, במקום ללכת לכולל פנה לעבר בית הרב שך וסיפר לפניו את כל פרטי המעשה, כשהוא מסיים ואומר שחייבים להציל את הבחור הזה מאותה הוצאת שם רע שהעלילו עליו. הרב שך שומע, אבל אומר: "אני לא מכיר את הבחור הזה, הוא אינו מתלמידי הישיבה, ואיך אני יכול להמליץ עליו ולשבח אותו בדברים שאיני יודע שהם אמיתיים". עונה לו רבנו: "אבל אני מכיר אותך, ויודע בוודאות שכל ההשמצות הללו הן שקר והוא בחור מעולה משכמו ומעלה". אמר הרב שך: "אם אתה מכירי זה מספיק לי", ומיד לבש את הכובע והחליפה ופסק ואמר: "בא ניסע יחד לתל אביב". רבנו רצה להזמין מונית, אך הרב שך ממאן ואומר: "ניסע באוטובוס". עולים לאוטובוס, כשרבנו רוצה לשלם לנהג בשביל שניהם, הרב שך מתערב ואומר: "אני אשלם גם בשבילך". שניהם מתיישבים זה לצד זה, ובמשך כל הדרך הרב שך חוקר את רבנו בדרישות וחקירות על אודות הבחור, מהו ומה טיבו, וסמך את ידו על כל דבריו.

כשהגיעו לכתובת הנדרשת, ירדו שניהם מהאוטובוס והלכו יחדיו ברחובות העיר עד שהגיעו לבית אבי הכלה. הרב שך דופק בדלת, האב והאם פותחים ומופתעים לגלות בפתח ביתם את ראש הישיבה הגדול ששמעו יצא למרחקים. הרב שך, ללא הקדמות מיותרות מתחיל בדבריו ואומר: "הזדמן לי להיות כאן באזור לצורך ענין מסויים, וכשעברתי כאן אמר לי האברך הזה שהבת שלכם זכתה להתארס עם בחור פלוני. אמרתי לעצמי: אי אפשר לעבור כאן בלא לעלות ולאחל לכם ברכת 'מזל טוב' ולספר לכם על הזכיה הגדולה בה זכיתם. הבחור הזה הוא בן בית אצלי, הוא בחור חשוב מאוד, מלא וגדוש בתורה וביראת שמים, הוא יגע ועמל בתורה בכל כוחו, ועתידו לגדולות ונצורות". ובדברים הללו המשיך והפליג בשבחים עצומים על אותו בחור - בזמן שבאמת לא הכירו כלל וכלל. עד שראה שאכן נחה דעתם של ההורים, והשמחה שבה לשרות בביתם, אז סיים ואמר: "אשריכם שזכיתם לכזה חתן, הוא בחור מיוחד מאוד". ובלבבות נפרד מהם בברכה ושלו.

ברור שאחרי כאלו דברים ברורים ששמעו מפי ראש הישיבה, סר הספק מעליהם, ושוב לא השגיחו בדברי ההבל שאמר אותו אדם, ובנו בית נאמן בישראל. כאשר הרב שך קיבל את ההזמנה לחתונה מהורי הכלה, הראה את ההזמנה הזו לר' דוד פרנקל ואמר לו: "אתה רואה את ההזמנה הזו, יש לי יד בשידוך הזה..." והיה רבנו מסיים ואומר: "היום הבחור הזה הוא כבר סבא לנכדים, וכלל אינו מעלה על דעתו מה פעל הרב שך למענו..."

(שלמים מציון)

מעשה פלאי סיפר הגרב"צ פלמן זצ"ל על הרב שך, שבאחד מהימים דחה את כל עיסוקיו וקם ונסע נסיעה נדירה ומסתורית לתל אביב. וכך היה המעשה: באחת מהשבחות שבהם שבת רבנו בבית הוריו בתל אביב, בתוך אברך צעיר, התרחש בבית הכנסת דבר נורא. אחד ממתפללי בית הכנסת זכה באותו שבוע לארס את בתו, עם בחור ישיבה תלמיד חכם שיראתו קודמת לחמתו ומעוטר בכל מידה נכונה. וכדרך העולם בא החתן בשבת שאחרי האירוסין להתארח בבית חותנו ולסעוד שם את סעודות השבת.

המחותן בא לבית הכנסת יחד עם החתן החדש, כשכולו זורח מאושר על היהלום שנפל בחלקו. הציבור כולו השתתף בשמחתו, וכולם באו לאחל להם ברכת מזל טוב כשהם שמחים על התלמיד חכם הצעיר שנכנס לשכונה. אלא שבתוך הכלל יש גם יוצא מהכלל, וגם בתוך סממני הקטורת נכנסת לה החלבנה שריחה רע. ובאותו הזמן התפלל בבית הכנסת הזה איש צר עין שקינא מאוד באבי הכלה על שזכה במרגלית הזו, ובמידותיו המושחתות לא יכול היה לסבול את כל הכבוד הרם שזכה לו, ובלבו נרקמה תכנית זדונית כדי להעכיר את השמחה. וכך, מתוך מחשבות רשע, המתין לשעת הכושר בה אבי הכלה עומד לבדו, וכשהיא הגיעה, פנה אליו ועשה מעשה אשר לא יעשה - התחיל להשמץ את החתן, בשפתי חלקות ולשון מדברת גדולות. וכה אמר: "האם זה החתן המהולל שלך? ראיתי אותו בתפילה, הוא בקושי מתפלל, אין בו טיפת יראת שמים. ובכלל, פעם אני בירתי עליו, הוא איש שאינו יודע ספר, ומעט זמן הוא לומד במשך היום, רוב היום עובר עליו בבטלה ובלא מעש". ופסק ואמר: "אני אומר לך, עשית שטות שלקחת אותו לחתן".

המחותן שמע את הדברים, שלפתע נראו לו כאמיתיים, ושיקרא כיון דעייל עייל, ומיד נהפכה לו השמחה לתוגה, ובלבו גמר שמיד אחרי שבת יבטל את השידוך הקלוקל הזה, כי לא יתכן שבתו המצויינת תיפול בפח עם בחור ריק שכזה. הבחור ראה שפתאום פני חמיו השתנו לרעה ואיננו כתמול שלשום, ולא הבין מה קרה על מה הסער והזעף הגדול הזה, אך לבו ניבא לו רעות... וכך עברה לה השבת בהרגשה רעה ומאוכזבת, כשהוא מרגיש כאילו האדמה בוערת תחתיו. רבנו עמד אז בסמיכות לאבי הכלה ושמע את דברי הבלע שאמר אותו צר עין, וכולו נדהם. איך אפשר לשפוך את הדם של כמה נפשות יקרות בכמה מילים חלקלקות. ומצד שני כבר היתה לו היכרות עם אותו חתן מימים עברו, והוא ידע בוודאות שכל הדברים הללו הם בשקר יסודם, הורתם ולידתם בתוך מעבועי הקנאה והשנאה, אפילו טיפת אמת אין בהם. 'אם משמים סיבבה ההשגחה העליונה שאשמע את הדברים הללו - אומר רבנו בלבו - אות היא כי עלי לפעול דבר מה בענין, להציל עשוק מיד עושקו'.

אלא שהשאלה הגדולה היא, מה לעשות? הרי אחרי שאותו אדם שהוא כביכול ידיד של אבי הכלה אמר את מה שאמר, שוב לא יתייחס אל דברי אברך צעיר לימים, אלא מיד יבטלם כעפרא דארעא. ישב וחשב במשך כל השבת על דרכי הפעולה, מה אפשר לעשות, והעלה חרס בידו. במוצאי שבת חזר לביתו בבני ברק, אבל המחשבות עדיין היו בתל אביב, אסור להעלים עין מזה. ובאותו לילה מרוב צער ויגון לא נרדם. "נדדה שנת המלך... כדת מה לעשות. אך פותר אין..."

במהלך ההמתנה ניגשה אליי אשה ושאלה אותי: "האם לא אתה היית בביתנו כמה פעמים, ובעלי לא היה בבית? הנה הוא כאן, גש ודבר איתו". "ומה אתם עושים כאן?" - התפלא הרשם...

"לפעמים צריך לגלגל שני אבות למסדרונות בית חולים כדי להשיב ילד אוכד לאביו שבשמים..."

"ומה אתם עושים כאן?" שאל הרשם. נתברר שגם אצלם התרחש אותו סיפור בדיוק, וגם הם חיכו לתוצאות הבדיקות. השנים - האב והרשם ניצלו את ההמתנה במסדרון כדי לדבר, הם סיכמו לרשום את הילד, והמשיכו להמתין לתוצאות. מספר דקות לאחר מכן הודיעה האחיות לרשם: התוצאות שליליות, שחרור. פחות מדקה לאחר מכן שוחררה גם המשפחה השניה...

הילד נרשם למוסד חרדי. לפעמים צריך לגלגל שני אבות למסדרונות בית חולים, כדי להשיב ילד אוכד לאביו שבשמים...

(נר לשולחן שבת מתוך יתד נאמן וילך תשס"ה)

אחד הרשמים של ארגון 'לב לאחים' הגיע חמש פעמים לבית מסויים כדי לפגוש את אבי המשפחה ולשכנעו לרשום את בנו לחינוך תורני, אך בכל פעם שהגיע האבא לא היה בביתו. בליבו גמלה ההחלטה לא להתייאש, אך שוב האב היה מחוץ לבית.

באחד הערבים, בנו של הרשם קדח מחום גבוה מאד. הוא הזעיק רופא, שהבהיל את הילד לחדר מיון. נערכו לו שם בדיקות מקיפות כדי לשלול חששות שונים. והנה במהלך ההמתנה ניגשה אליי אשה ושאלה אותי: "האם לא אתה היית בביתנו כמה פעמים, ובעלי לא היה בבית? הנה הוא כאן, גש ודבר איתו".

פעם נכנס רבי דן סגל אל ביתו של רבינו עם אברך אשר ציפה לישועה בזש"ק. החל רבינו קורא ברגש רב את הפיוט 'קה ריבון עלם ועלמאי'. דמעות טהורות זלגו על לחיו, עד שפרץ בבכי סועה, שגרם לרבי דן ליטול מידו את הסידור מחשש פן תזיק לו ההתרגשות הגדולה...

כבר יתרחץ אותה...

מוסיף רבינו מרן הרב שך: "גם בזמננו יש לנו נסיונות כאלה. יש לנו דין תורה ועלינו לנהוג על פי הדין, אפילו אם זה נראה כסתירה למחשבת העולם. לנו יש את השיטה והדרך שלנו, ועלינו לצעוד בה בלי לסטות ימין ושמאל" מן הראוי להזכיר את המעשה הבא, אשר יש בו כדי ללמדנו על חובת ההתבוננות בגדלותו יתברך המוטלת עלינו, התבוננות אשר אם נתייחס אליה ברצינות הנדרשת, ונשקיע בה את הכוחות הראויים - תפטור אותנו בודאי מסכנתו של ההרגל, ותביאנו אל מחוזות האמונה התמימה.

היה זה באחד הימים, כאשר נכנס רבי דן סגל אל ביתו של מרן הרב שך עם אברך אשר נשוי היה זה כמה וכמה שנים, ועדיין לא זכה להיפקד בפרי בטן. אותו אברך ביקש לשמוע דברי חיזוק ועידוד מפיו של רבינו, עמוד האמונה, וכמובן, ציפה גם לברכה הגונה.

להפתעתו של רבי דן סגל ובן לווייתו, רבינו לא התייחס כלל לבעיה עצמה, אלא ביקש מאחד מבני הבית כי יביא לפניו סידור. משהוגש לו הספר - עלעל בין דפיו עד שהגיע לזמירות של שבת, שם החל קורא ברגש רב ובהתפעלות את הפיוט "קה ריבון עלם ועלמאי" הוא מלכא מלך מלכיא". רבינו קרא את המילים ברגש כה רב, דמעות טהורות זלגו על לחיו, עד שבשלב מסוים פרץ בבכי סוער - שגרם לרבי דן ליטול מידו את הסידור מחשש פן תזיק ההתרגשות הגדולה לבריאותו...

והנה זה פלא: שנה לאחר מכן, חבק אותו האברך בן בזרועותיו! לא היה זה מופת במשמעותו המקובלת, לא היתה זו אפילו 'ברכה'... היה זה שיעור מפעים באמונה חושית, שיעור מפעים בהתבוננות בגדלותו הבלתי נתפסת של בורא העולם, שיעור חשוב אשר לימד אודות התוצאות הנפלאות שיכול האדם להשיג, אם יאחז בידו את מטה האמונה ויחולל בו את המופתים!

(אורחות החיים)

שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בו לשרה אשתך (בראשית יח, י)

האמונה צריכה להיות מושרשת עמוק בתוך לבו של כל אדם, עד שכל ניסיון, אפילו הקשה ביותר - לא יזיז אותו מאמונתו כמלוא הנימה. אברהם אבינו, המאמין הגדול, דבק באמונתו מול כל העולם. הוא נקרא 'אברהם העברי' - משום שכל העולם היה מהעבר האחד והוא מהעבר האחר.

כאשר היה בנו יחידו בן שלושים ושבע שנים - מורה לו הקב"ה: "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק... והעלהו שם לעולה". הקב"ה מצווה אותו ללכת ולשחוט את בנו.

כמה קושיות וסתירות עמדו בפני אברהם בשומעו ציווי זה! הרי יש במעשה זה סתירה לכל דרך חייו, לכל ההשקפה לה הטיף, ולאורה חינוך במשך כל שנות חייו! אברהם אבינו היה מגייר את הגברים ושרה מגיירת את הנשים, ובמה היו מחנכים את הגרים? היו מלמדים אותם להתרחק מעבודה זרה, להיטיב עם הבריות, להכניס אורחים ולגמול חסד, אפילו כאשר זה קשה, גם בעת מחלה.

ועתה, נוטל אברהם אבינו את בנו יחידו, שנוולד לו בגיל מאה, והולך לשחוט... היש סתירה גדולה מזו? היש ניגוד גדול מזה לכל דרך החיים שלו? הרי ללא ספק ידע אברהם אבינו שכל בני העולם יסתכלו עליו כחסר דעה, כמשוגע. היה ברור לו שישאלוהו בני העולם: 'כל חיין אתה מחנך אודות הצורך לרחם על הבריות, להיטיב עם האנשים, ואתה בעצמך הולך לשחוט את בנך?'

אך אברהם אבינו הבין שמדובר בעצת היצר. לדידו היה ברור שאם הקדוש ברוך הוא ציווה - יש לקיים את הציווי בלי כל קושיות. בלי הוראות 'היתר'. אם הקב"ה מצווה, יש לעשות את ציוויי בלי שאלות, בלי התחכמויות, בלי להיכנע לפיתויי היצר. מי שחזק באמונה - ברור לו שעליו לציית לציווי ה', וכל מה שמורה לו הקב"ה עליו לעשות, גם אם אין הוא מבין זאת בשכלו.

אברהם אבינו השכיל לדעת, שבכל הנוגע לציווי ה' - יקוב הדין את ההר, ואין לזוז ממנו אפילו כקוצו של יו"ד, גם כשנראה שיש כביכול 'היתר'. גם הקב"ה, הרי, יודע את ה'היתר' ואעפ"כ הוא מצווה עלינו, ואם יש לנו 'קושיה' הקב"ה

"רבים מחפשים סגולות לפרנסה, אך לפעמים הסגולות מונחות תחת השולחן, ופשוט משום אי שימת לב אין טורחים להרימן ולזכות בהן..."

על סגולתה של סעודת מלווה מלכה

שתי נשמות אל הרה"ק רבי משה סופר מפשעווארסק זיע"א וביקשו שיעשה להם טובה. שאל אותם איך מתנהגים אתם שם. אחד ענה שהוא לא היה נזהר בסעודת מלווה מלכה ועבור זה מחזירין אותו לגיהנום תיכף במוצש"ק, והשני ענה שהוא היה נזהר בסעודת מלווה מלכה ועבור זה אין מחזירין אותו לגיהנום כל זמן שיש אחד מישראל בקצה העולם שלא סיים לאכול סעודת מלווה מלכה, עכ"ד, והדברים נוראים.

ויה"ר שבזכות מצוה זו יומשך לנו ולכל ישראל שפע רב ופרנסה אכ"ר. שלמה ו' עיה"ק צפת

(פורסם במדור 'משיב ואומר' ב'המבשר תורני' וארא תשע"ד)

הנה רבים מחפשים סגולות לפרנסה, ולפעמים הסגולות מונחות תחת השולחן ופשוט משום אי שימת לב אין טורחים להרימן ולזכות בהן.

כה כתבו הספה"ק 'צמח דוד' מדינוב ועוד על סעודה רביעית, שהיא מסוגלת להמשיך ישועות ורפואות ופרנסה מרובה: "ופירשו צדיקים את מאמר חז"ל (שבת קיח) 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות', דהכוונה על סעודת מלווה מלכה, דהיינו עשה שבתך חול - עשה סעודת שבת גם כשכבר חול, היינו סעודת מלווה מלכה שעורכים במוצאי שבת, ובזכות זה אל תצטרך לבריות - כי תימשך לך פרנסה בהרחבה. ומי זה פתי ולא יצרה לקיים סגולה זאת, שהשכר בזה רב ואוכלים פירותיהם גם בעולם הזה".

עוד בעניין זה סיפר הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב זיע"א: פעם אחת באו

קנין חכמה - מסילת ישרים

בוקר אחד, במקום לבדוק במראה,

ביקש מרן הגרי"ז שוב ושוב מהאנשים בביהכ"נ שיסתכלו אם התפילין שלו מונחות במקומן. ראה זאת הגאון הגדול רבי מנחם זמבא הי"ד ואמר: עדיף כבר שהרב מבריסק יסתכל במראה, ולא יהיה מתוח כל כך ויטריח את האנשים כל רגע...

"כדאי לי להקרא בור, ובלבד שהתפילין יעמדו על הראש בדיוק במקומם..."

על הראש בדיוק במקומם". והוסיף ואמר מרן הגרי"ז זצ"ל: "ועל מה שכתוב בשו"ת 'דברי חיים' 'וכן הסכים הגאון', אין זה נכון, שכן הגאון לא הסכים על זה". כי חשב מרן הגרי"ז זצ"ל שכוונת ה'דברי חיים' במה שכתב 'הגאון' הוא על הגר"א מוילנא זצ"ל, אמנם ה'דברי חיים' זצ"ל התכוון לחותנו בעל ה'ברוך טעם' אשר היה קוראהו 'הגאון'.

לבסוף הפטיר מרן הגרי"ז זצ"ל ואמר: "כדי לראות אם המעיל או הכובע מונחים היטב, מתירים המחמירים להסתכל במראה, אולם כדי לראות אם התפילין מונחות היטב על הראש, על זה מחמירים שלא להסתכל..."

והמשיך רבי אהרן ברוך אנגלנדר שליט"א לספר לי, כי לאחר אותו מעשה, היה בוקר אחד בו לא הסתכל מרן הגרי"ז זצ"ל במראה, והלך ושאל הרבה פעמים את האנשים בבית הכנסת האם התפילין מונחות במקומן. כאשר ראה זאת הגאון הגדול רבי מנחם זמבא הי"ד שהיה אף הוא בעיירת הנופש קריניצא באותו זמן, אמר לאנשים בבית הכנסת שעדיף כבר שמרן הגרי"ז יסתכל במראה ולא יהיה מתוח כל כך להטריח את האנשים בכל רגע אם התפילין מונחות במקומם...

(עובדות והנהגות לבית בריסק)

"שיהיה האדם ירא ודואג על מה שהוא עושה, או על מה שהולך לעשותו, פן יהיה בו דבר או פן יכנס בו איזה דבר אשר לא לפי כבודו יתברך..." (מסילת ישרים פרק כד)

בחודש סיון התשנ"ט הייתי אצל הרב הגאון החסיד רבי אהרן ברוך אנגלנדר שליט"א מניו יורק, בנם של בעלי בית המלון בעיר הנופש קריניצא בו היה נוהג לשהות מרן הגרי"ז זצ"ל בימי הקיץ, וסיפר לי כדלהלן:

בשנת תרצ"ד, כאשר בא מרן הגרי"ז זצ"ל לעיר הקייט קריניצא כדרכו בכל שנה, השאירו לו ליד מקומו בבית הכנסת את תשובת ה'דברי חיים' זצ"ל בהלכות תפילין ח"ב סימן ו', אשר שם הוא כותב שזהו מנהג בורות להסתכל במראה כדי לראות את מקום התפילין. שכן "מקום יש בראש הן באורך והן ברוחב, וכן הסכים הגאון" עכ"ל, וכן מוסיף שם שיכול האדם לשאול אחר על מקום התפילין אם הוא טוב או לא.

כאשר ראה זאת מרן הגרי"ז זצ"ל אמר לסובבים אותו בבית הכנסת: "נשתמש במעשה חסידי: פעם אמר ר' משה לייב סאסובער זצ"ל על הא דאיתא בהלכה שכל מי שיושב בסוכה בשעה שיורדים גשמים הרי הוא הדיוט, ואמר ר' משה לייב זצ"ל: 'כדאי לי להקרא הדיוט ובלבד שאקיים מצות סוכה'". סיים מרן הגרי"ז זצ"ל ואמר: "אף אני אומר כן, כדאי לי להקרא בור ובלבד שהתפילין יעמדו

האם מותר לספר לבחור כי החברותא שהוא עומד לקבוע עמו, אינו מתאים לרמת כישוריו?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי ב'חפץ חיים'

הרע על איזה אומן באומנותו אם אדם מברר עליו לצורך, כל שכן שמותר לספר על הנחשב כגדול בתורה אם יש בו איזה פגם, ולהודיע על כך למחזיקים בתורה, כי "ראוי למחזיקים בתורה ה' לדעת את גדוליה באופיים האמיתי וכו', כי הידיעה של חכמי הדור ליבם ומידתם, הן גופי תורה". אך הוסיף, שמכל מקום נדרשת בזה זהירות רבה, כי אם ישנה קצת את הדבר אפילו בקוצו של יו"ד, נמצא מוציא שם רע על תלמיד חכם [וראה בספר תורת הלשון (עמ' 90) שכתב, שרבים טועים בדברי החזו"א להתיר לדבר בגנותם של רבנים בגלל השקפתם וכדו', גם כשאין בזה צורך ממשי, ולא התיר החזו"א אלא כשיש בזה צורך ממשי, שלא יסתמכו על הוראותיהם והשקפתם]. וראה בחוט שני (שמירת הלשון עמ' שלח), שאין לומר שעניני השקפה הם רק הפסד קטן, ואין להתיר משום זה לשון הרע לתועלת, כי כל עניני השקפה נחשבים כדבר גדול. ולספר לבחור שעומד לקבוע חברותא עם בחור שמוחו חלש, דעת הגר"ח קניבסקי (בקש שלום עמ' לא) שהוא בכלל דברי החזו"א ומותר הדבר, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שם עמ' שעב) שמותר לספר לו שאינו כשרוני, שהרי זה לתועלת.

בסעיפים ט' וי' (כלל ד' מהלכות לשון הרע) הנלמדים היום ב'חפץ חיים', כותב רבנו על האיסור לגנות את חברו ולספר על מידות מגונות שיש בו, ואפילו אם רואה עליו שהורגל מידות אלו ואין לבו מר עליהן כלל, וזאת כפי שכתב לעיל, שבדבר שאדם לא יודע את חומר איסורו, לא יצא בזה מכלל 'עמיתך', אפילו עושה זאת במזיד - "ובאמת אנו רואין בחוש לכמה אנשים ואפילו מבעלי תורה שאין מחזיקין המדות הרעות האלו לאיסור גדול כל כך, כמו שהם על פי אמת" וכו'. ועם זאת, כותב רבנו, כי במקרים אלו "נכון לו לספר דבר זה לבנו או לתלמידיו ולהזהירם שלא יתחברו עמו, כדי שלא ילמדו ממעשיו". שכן העיקר מה שהזהירה התורה מלספר לשון הרע אפילו על אמת, הוא אם כוונתנו לבזות את חברו ולשמוח לקלונו, אבל אם כוונתנו לשמור את חברו שלא ילמוד ממעשיו, פשוט שמותר, ואף יש בזה מצוה. אמנם באופן זה עליו להסביר לשומע מדוע הוא מספר לו בגנות חברו, כדי שלא יטעה לחשוב שמותר לדבר לשון הרע. עוד מביאים שם, לגבי אדם הנחשב כתלמיד חכם, האם מותר לספר על אופיו ומידותיו או שיש בו דעות פסולות בהשקפה וכדומה - החזו"א (קובץ אגרות ח"ב קלג) כתב שמותר ואין בכך משום לשון הרע, שכשם שמותר לספר לשון